

Günbatarly ýaranlary Ukrainany ikinji gezek bölünmekden halas edip bilmedi

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 24 январа, 2025

Günbatarly ýaranlary Ukrainany ikinji gezek bölünmekden halas edip bilmedi GÜNBATARLY ÝARANLARY UKRAINANY IKINJI GEZEK BÖLÜNMEKDEN HALAS EDIP BILMEDI

Kremlin metbugat wekili Dmitriý Peskowdan «Baýdeniň soňky beren beýannamasy boýunça Putiniň näme pikirdedigi» soralandy, ol «Putin işlidi, Baýdeniň çykyşyny diňlemedi» diýip jogap berdi.

Aslynda bu simwoliki taýdan soňky konfliktde Russiýanyň durýan pozisiýasyny örän gowy görkezýär. Ýagny, «ABŞ bolanda-da, başgalaryň näme pikirdedigi bizi gyzyklandyranok» diýildigi bolýar.

Russiýanyň bildirýän ähli talaplaryna Günbatar «agyr ykdysady sanksiyalary goýarys» diýip jogap berýär. Bolmanda-da soňky bir aý bäri Günbatar bilen Russiýanyň dialogy «kör bilen keriň» biri-birini garşylaşsyna meňzeýärdi.

Gelinen ýagdaýda şu wagta deňiş Ukraina konfliktiniň çözülmegi üçin ýeke-täk çykalga bolan Minsk ylalaşyklary indi güýjüni ýitirdi.

Russiýany hemlesini urdy. Indi üýtgeşmeleriň ugry Ukraina we onuň ýaranlarynyň ätjek ädimine bagly.

Meseläniň has owal Garabag we häzirem dowam edýän Günortq Osetiýw we Abhaziýa mysalynda bolşy ýaly doňdurylmagy taraplar üçin iň hakyky senariýa bolup görünýär.

Tebigy taýdan bu «doňma» prosesini Kiýew güýjüni jemlemäge we Moskwanyň üstündäki gysyşlary artdyrmaga jan edip geçirer.

Emma garşyňdaky güýjem Russiýa. Ol saňa Ermenistan däl, şol

ikiarada olam Ukraina näçe güýç toplanda-da, ahyrynda ýene uly güýç Russiýa bolup durýandygy üçin elden gideren ýerlerini ikilenç öz çäklerine birikdirmegi indi mümkin däl.

Teoretiki taýdan ykrar edip, hakykatda «Donesk we Lugansk respublikalary» bilen konfederatiw gurluş döretmek ähtimallygy bar, ýöne aýdyşym ýaly: diňe teoretiki taýdan.

Russiýa bolsa Günbatarda soňky günlerde kän bir üstünde durmaýan, başdan sowýan diplomatik prosesini bu gezegem hernäçe Günbatar aşakdan aýlamak islese-de, gaýtadan işjeňleşdirmek islär.

Eger eýle ýa-da beýle başlanjak diplomatik prosesde Günbataryň tutumynda gysga wagtda ýumşama bolmajagyny duýsalar, özem muny NATO-nyň giňelmegi manysynda aýdýaryn, onda dün ädilen ädimiň dowamyny getirip biljek hemleler urlar.

Başga bir tarapdan wakalara obýektiw, sowukganly seredilende, Ukraina aslynda «de facto» hökmünde» gözegçilik edip bilmeýän we yzygiderli kelleagyry bolup durýan oblastynyň meselelerinden wagtlaýynam bolsa, gutulma mümkinçiligini tapar. Şol döwürde etjekdiklerini bolsa ýokarda belläp geçdim. Bolmanda-da soňky döwürlerde şeýledi, emma mundan soň-a Moskwanyň basdaşynyň Kiyewden zyýada Waşingtondygy hasam belli boldy.

Bu konflikt «uly söwdalaşygyň» diňe bir bölegi.

Şol sanda Ýakyn Gündogardan Hytaý-Taýwan meselesije çenli syçrap biljek global tarapy-da bar.

Russiýa-Ukraina oňsuksyzlygynyň döreden konfliktiniň getiren netijeleri esasan geosyýasy prosesler şu wagta çenli bolandygyndan ötri, has çalt dinamikada öňe gider.

Bolup geçen wakalarda kimiň günäkärdiginiň gözlenmegi real syýasat tarapdan alanda hiç zady aňlatmaýar.

Rus tarapy tankydy pikir bilen ýanaşýanlara Günbataryň Ýugoslawiýada eden bulam-bujarlyklaryny mysal berýär we şeýle diýýär:

«Olar edende bolýan bolsa, diýmek, biziňem şeýtmäge hakymyz bar. Çünki eger şu gün şu ädimleri ätmesem, üstüme sürünmekden el çekjek däller. Bolýar, goý onda, ýüp inçelen ýerinden üzülsin.»

SSSR dargan wagty Ukraina ýadro güýji bolmakdan el çekse, onuň territorial bitewiliginiň kepilligini Russiýa we Günbatar ýurtlary boýnuna alypdy.

Günbatar Krym hadysasyndan soň ikinji gezek oýnamaly roluny oýnamady. Bu ýagdaý Moskwanyň soňky hemlesi bir wagtyň özünde öňki sowet respublikalarynyň hemmesini şu signaly bermegine-de şert döredýär:

«Territorial bitewiligiňizi meni garşyňyza alýan geosyýasy sazlaşyklara girmek bilen däl-de, diňe meniň endişelerime üns bermek bilen üpjün edip bilersiňiz.»

Şu manyda Ylham Alyýewiň düýnki Moskwa sapary we baglaşylan şertnamalar hem-ä wagt peýlemek, hemem mazmun taýdan üns bererlikli.

Dr. Ikbal DURRE,
Moskwa Döwlet uniwersiteti.

23.02.2022 ý. Publisistika